

**Medicinalplanter og abort
ny viden kan hjælpe afrikanske kvinder**

Jäger, Anna; Kristiansen, Uffe; Rasch, Vibeke

Published in:
Lægemedelforskning

Publication date:
2011

Document version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):
Jäger, A., Kristiansen, U., & Rasch, V. (2011). Medicinalplanter og abort: ny viden kan hjælpe afrikanske kvinder. *Lægemedelforskning*, 2011, 23-25.

Medicinplanter og abort

– ny viden kan hjælpe afrikanske kvinder

Kan plantemedicin forhindre, at kvinder dør af blødning under fødslen, eller bruges til at fremkalde abort? Vi har undersøgt en række planter, der anvendes til abort i Tanzania, og fundet, at nogle af dem har en kraftig sammentrækkende effekt på livmoderen. Sammentrækningen kan udstøde et foster eller standse livstruende blødninger efter fødslen.

Af Anna K. Jäger, Uffe Kristiansen og Vibeke Rasch

Hvad gør du, hvis du er en 16-årig skolepige, der venter et uønsket barn, og du ved, at skolen vil smide dig ud, fordi du er gravid, og at din kæreste kan ende i fængsel, fordi det er forbudt at gøre skolepiger under 18 år gravide? Eller hvis du er gravid efter en voldtægt, og din mand, som snart kommer hjem på sit årlige besøg fra arbejdet i byen, vil straffe dig og udstøde dig – eller hvis du ganske simpelt ikke kan brødføde endnu et barn? Mange gravide kvinder i udviklingslandene befinder sig i så vanskelige sociale og økonomiske situationer, at de ikke ser andre udveje for deres egen eller familiens overlevelse end at abortere deres foster.

I Tanzania er det illegalt at få foretaget en abort, så kvinderne må selv fremkalde aborten. 40 procent af de kvinder, som vælger abort, bruger planter til at udløse aborten. Her henter kvinderne hjælp hos de traditionelle fødselshjælpere, som er kvinder uden formel uddannelse, der fungerer som jordemødre. Fødselshjælperne synes at vide, hvilke planter man kan bruge, og hvordan planterne skal tilberedes og doseres. De må dog ikke selv fremstille præparaterne og give dem til kvinderne, men de må godt instruere gravide kvinder i, hvilke planter de skal samle, og hvordan de skal bruges.

Mange kvinder i Afrika dør af blødninger efter fødslen. Andre gravide er så pressede af sociale og økonomiske forhold, at de ikke ser anden udvej end at abortere deres foster. Plantemedicin kan både standse blødninger og fremkalde abort.

Mange afrikanske medicinplanter har sammentrækkende virkning på livmoderen. Til venstre ses *Commelina africana* og til højre *Desmodium barbatum*.

Men virker planterne? Det vil vi gerne finde ud af. I programmet People and Plant Medicine undersøger vi derfor videnskabeligt, om de planter, som traditionelle healere rundt omkring i verden anvender, rent faktisk har farmakologiske virkninger, som gør planterne egnede som medicin. Ud over at identificere de planter som virker, er det også vigtigt at få sorteret virkningsløse eller direkte skadelige planter fra.

I vores projekt blev 22 fødselshjælpere i Tanzania interviewet om deres viden om planter til fremkaldelse af abort. De kendte 23 planter. En af planterne bliver brugt som en spids pind, som man stikker ind gennem skeden og op i livmoderen for at inducere abort på samme måde, som strikkepinde tidligere blev brugt i Danmark. Denne plante så vi ikke nærmere på, da det jo er en ren mekanisk effekt. Af de øvrige 22 planter bliver to anbragt i skeden, mens resten indtages som afkog eller te eller tygges. Man fortsætter med at tage planten, indtil virkningen indtræder, hvilket kan tage op til et par dage.

Sammen med fødselshjælperne indsamlede vi materiale af de 22 planter. For at være sikre på identiteten af de udvalgte planter blev de artsbestemt videnskabeligt af en lokal botaniker – med det yderst passende navn Flora – hvorpå pressede herbarieeksemplarer af alle planterne blev oplagret på herbariet i Dar es Salaam, hvor de tjener til dokumentation af planternes identitet.

Abort ved sammentrækning af livmoderen

Hjemme i laboratoriet i Danmark fremstillede vi ekstrakter af planterne, så vi kunne undersøge deres virkning. Vi valgte at undersøge planteekstrakternes evne til at få livmoderen til at trække sig sammen, da dette er den klassiske måde at udstøde et foster på. Til forsøgene skulle vi bruge livmoderen fra rotter, der var i brunst og havde ægløsning, fordi det er lettest at inducere sammentrækninger på livmoderen på dette tidspunkt i cyclus. Hver morgen måtte vi tage et skrab fra rotternes skeder, hvorefter vi under et mikroskop kunne se, om der var forandringer i skedeslimen, som viste, at rotten havde ægløsning. Når rotten kom i brunst, blev den aflivet, hvorpå livmoderen blev udtaget og klippet i mindre stykker, så en enkelt livmoder kunne bruges til flere forsøg.

Livmodervævet blev placeret i næringsvæske og spændt op mellem to snore. Den ene snor var fastgjort til en fjeder med en kraftmåler, som kunne måle, hvor meget fjederen blev strakt, og dermed om livmodervævet trak sig sammen. Derpå tilsatte vi planteekstrakterne til næringsvæsken, som livmodervævet befandt sig i. Målingerne viste nu, om ekstrakterne fik livmoderen til at trække sig sammen, hvor stærk sammentrækningen var, og hvor lang tid, der gik mellem hver sammentrækning – ligesom ved veer.

At fremkalde en abort kræver en stærk sammentrækning af livmoderen. Halvdelen af de testede planter fik livmoder-

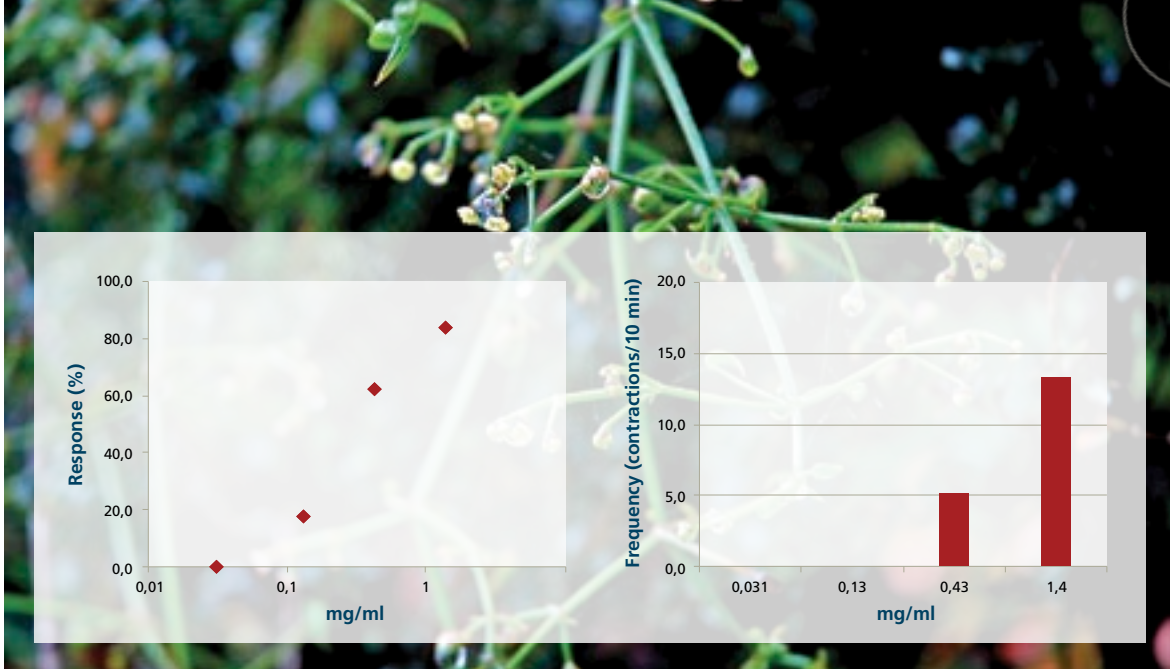
TRADITIONEL FØDSELHJÆLP I UDVIKLINGSLANDE

Traditionelle fødselshjælpere (Traditional Birth Attendants) er en del af behandlingssystemet i mange udviklingslande, hvor de fungerer som jordemødre og tager sig af omkring halvdelen af alle fødsler. Ude på landet føder næsten alle kvinder med hjælp fra en traditionel fødselshjælper.

Fødselshjælperne er normalt kvinder uden en egentlig uddannelse, men med erfaring fra mange fødsler, og i

mange kulturer skal de selv være mødre. Deres manglende uddannelse og knaphed på udstyr og medicin betyder, at fødselshjælperne ikke kan stille meget op ved komplicerede fødsler.

I nogle lande er der initiativer i gang for at give de traditionelle fødselshjælpere en basal uddannelse, så de kan klare flere situationer og blive bedre til at bedømme, hvornår en kvinde skal sendes videre i sundhedssystemet.

Målinger viser, at et ekstrakt af *Rubia cordifolia* forstærker sammentrækningen af livmodervævet og øger antallet af sammentrækninger. Begge virkninger stiger med stigende dosis.

vævet til at lave kraftige sammentrækninger, mens 11 af ekstrakterne fik sammentrækningerne til at komme med kortere mellemrum. Syv af planteekstrakterne havde begge virkninger: *Commelina africana*, *Desmodium barbatum*, *Obetia radula*, *Ocimum suave*, *Rubia cordifolia*, *Sphaerogyne latifolia* og *Triumfetta microphylla*. Vi sammenlignede virkningen af planteekstrakterne med kontrolstoffet acetylcholin, som får livmodervævet til at trække sig sammen, og flere af planteekstrakterne virkede lige så godt som acetylcholin. De traditionelle fødselshjælpere foreslog ikke altid kun at bruge en enkelt plante, men somme tider blandinger af to eller tre planter. Og det ser ud til, at der er god grund til dette. For eksempel anvendes et afkog af en blanding af *Obetia radula*, *Rubia cordifolia* og *Zehneria scabra*, hvor de alle tre giver sammentrækninger med korte tidsintervaller, mens de to første også giver sammentrækninger med stor styrke.

Standsning af blødninger efter fødslen

Planter, som kan få livmoderen til at trække sig sammen, kan ikke kun bruges til at fremkalde abort, men også til at stoppe blødninger efter fødsler. Det anslås, at der hvert år på verdensplan dør 350.000 kvinder på grund af blodtab, efter at de har født. I Afrika dør en ud af 16 kvinder i forbindelse med graviditet, og i de hårdest ramte lande dør hver ottende gravide kvinde.

Det skyldes især, at kvinderne ikke har adgang til medicinsk hjælp, enten fordi de ikke har råd, eller fordi de bor for langt væk fra byerne. I disse landområder kan kendskabet til effektive planter, der kan trække livmoderen sammen efter fødslen og stoppe blødningen, være en gratis eller i hvert fald billig løsning. Det er ikke kun den enkelte kvindes død, som kunne forhindres, men også katastrofen for hendes efterladte børn, der kastes ud i en fortvivlet kamp for at overleve og som kommer til at vokse op under svære vilkår.

FORMIDLING AF DEN NYE VIDEN

People and Plant Medicine programmets ultimative mål er at hjælpe folk, så derfor er det afgørende at få den nye viden om plantemedicin ud til udøverne og brugerne. Det håber vi at gøre ved informationsseminarer i de traditionelle healeres og fødselshjælperes organisationer i Tanzania.

Det er generelt meget svært for forskere at få deres forskningsresultater om effekten af medicinplanter ud til dem, der har brug for den nye viden i behandlingsøjemed. Nogle enkelte lande har velorganiserede sammen-

slutninger af traditionelle healere, men i mange lande er der dårlig organisering, og store geografiske afstande gør det svært at nå helt ud i landdistrikterne. Der mangler måske også en fælles forståelsesramme af sygdom og behandling, hvilket kan gøre det svært for forskere og healere at kommunikere. Endeligt er det sådan i forskningsverdenen, at det kun er artikler publiceret i videnskabelige tidsskrifter eller patenter, der tæller og giver prestige, mens det desværre ikke tæller ret meget at få viden ud til brugere i et udviklingsland.

Ph.d. Anna K. Jäger er lektor på Institut for Molekylær Lægemiddelforskning
Ph.d. Uffe Kristiansen er lektor på Institut for Farmakologi og Farmakoterapi
Dr.med. Vibeke Rasch er på Gynækologisk - Obstetrisk Afdeling, Odense Universitetshospital

